

Sygn. akt IV CSKP 314/21

POSTANOWIENIE

Dnia 28 września 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Manowska (przewodniczący)

SSN Mariusz Łodko

SSN Kamil Zaradkiewicz (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku M. w O.

przy uczestnictwie J.P.

o skierowanie na leczenie psychiatryczne bez zgody,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 28 września 2021 r.,

skargi kasacyjnej Prokuratora Generalnego

od postanowienia Sądu Okręgowego w O.

z dnia 7 października 2020 r., sygn. akt VI RCa (...),

uchyla zaskarżone postanowienie Sądu Okręgowego w O. z dnia 7 października 2020 r. oraz poprzedzające je postanowienie Sądu Rejonowego w O. z dnia 27 maja 2020 r. oraz znosi postępowanie przed Sądami obu instancji poczynwszy od dnia 25 lipca 2019 r. i sprawę przekazuje Sądowi Rejonowemu w O. do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 7 października 2020 r. Sąd Okręgowy w O. po rozpoznaniu wniosku M. w O. z udziałem J.P. o skierowanie na leczenie

psychiatryczne bez zgody, na skutek apelacji uczestnika postępowania od postanowienia Sądu Rejonowego w O. z 27 maja 2020 r., oddalił apelację.

Postanowieniem z 27 maja 2020 r. Sąd Rejonowy w O. skierował uczestnika J.P. na leczenie w szpitalu psychiatrycznym bez jego zgody. W uzasadnieniu Sąd wskazał, że uczestnik mieszka wspólnie z żoną oraz synem. Rozpoznano u niego chorobę psychiczną o obrazie zaburzeń urojeniowych. W przeszłości był już przymusowo hospitalizowany w [...] Zespole Lecznictwa Psychiatrycznego w O., skąd został wypisany z uwagi na poprawę stanu zdrowia.

Obecnie stan zdrowia uczestnika uległ pogorszeniu. Uczestnik zaniechał przyjmowania leków, zachowuje się agresywnie i podejrzliwie. Oskarża członków rodziny o próby otrucia. Sąd I instancji, powołując się na treść opinii sądowo-psychiatrycznej wskazał, że zaburzenia urojeniowe uczestnika mają wpływ na upośledzenie procesów postrzegania rzeczywistości, jego procesy emocjonalne i myślowe. Biegli wskazali, że przypuszczać należy, że nie podejmie on leczenia dobrowolnie, a nieprzyjęcie go do szpitala psychiatrycznego pogorszy jego stan zdrowia.

Z powyższym rozstrzygnięciem nie zgodził się Uczestnik, prosząc o jego zweryfikowanie jako krzywdzącego dla niego. Jest wykluczony społecznie, pozostaje bez pracy. Po opuszczeniu szpitala zaprzestał przyjmowania leków, bojąc się o własne zdrowie. Obecnie leczy się domowymi sposobami i nie potrzebuje opieki. Doznał wielokrotnych krzywd od służby zdrowia i czuje się prześladowany.

Sąd Okręgowy uznał, iż apelacja Uczestnika postępowania była bezzasadna. Sąd Rejonowy w sposób prawidłowy i całościowy ustalił stan faktyczny w niniejszej sprawie. Materiał dowodowy zgromadzony przez Sąd I instancji był również wystarczający do rozstrzygnięcia sprawy. Sąd II instancji przyjął ustalenia faktyczne i prawne poczynione przez Sąd I instancji za swoje oraz stwierdził, że wydane na ich podstawie rozstrzygnięcie było prawidłowe. Uczestnikowi postępowania nie udało się skutecznie zanegować wniosków płynących z zebranego w sprawie materiału dowodowego. Przytoczone przez Uczestnika okoliczności dają jedynie kolejny dowód na to, że leczenie psychiatryczne w jego przypadku jest

niezbędne. Zebrany w sprawie materiał dowodowy uzasadniał przekonanie, że nieumieszczenie go w szpitalu psychiatrycznym przyniesie pogorszenie stanu zdrowia Uczestnika postępowania, tym bardziej że odmawia dobrowolnego przyjęcia pomocy.

Skarga kasacyjna została złożona przez Prokuratora Generalnego, a orzeczenie zostało zaskarżone w całości. Zarzucono mu naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 48 ust. 2 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (tj.: Dz. U. z 2020 r. poz. 685), mogące mieć istotny wpływ na wynik sprawy, poprzez niewyznaczenie uczestnikowi postępowania J.P. z urzędu adwokata lub radcy prawnego, co w konsekwencji skutkowało nieważnością postępowania w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. oraz naruszenie przepisów postępowania, a to art. 386 § 2 k.p.c. w zw. z art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 379 pkt 5 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., mogące mieć istotny wpływ na wynik sprawy, poprzez nieuwzględnienie z urzędu nieważności postępowania przed Sądem pierwszej instancji, niezniesienie tego postępowania i nieprzekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w O. do ponownego rozpoznania. Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia Sądu Okręgowego w O. z 7 października 2020 r. w całości oraz o uchylenie postanowienia Sądu Rejonowego w O. z 27 maja 2020 r. w całości oraz zniesienie postępowania w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w O. wraz z pozostawieniem temu sądowi rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna zasługiwała na uwzględnienie. Zgodnie z art. 29 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2020 r., poz. 685), do szpitala psychiatrycznego może być również przyjęta, bez zgody wymaganej w art. 22, osoba chora psychicznie 1) której dotychczasowe zachowanie wskazuje na to, że nieprzyjęcie do szpitala spowoduje znaczne pogorszenie stanu jej zdrowia psychicznego, bądź 2) która jest niezdolna do samodzielnego zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych, a uzasadnione jest

przewidywanie, że leczenie w szpitalu psychiatrycznym przyniesie poprawę jej stanu zdrowia (ust. 1).

Zgodnie z art. 48 ust. 1 ustawy, sąd ustanawia dla osoby, której postępowanie dotyczy bezpośrednio, adwokata lub radcę prawnego z urzędu, nawet bez jej wniosku, jeżeli osoba ta ze względu na stan zdrowia psychicznego nie jest zdolna do złożenia wniosku, a sąd uzna udział adwokata lub radcy prawnego w sprawie za potrzebny. Z kolei zgodnie z ust. 2 tego przepisu, sąd ustanawia adwokata lub radcę prawnego z urzędu, jeżeli postępowanie dotyczy bezpośrednio osoby przyjmowanej do szpitala psychiatrycznego albo do domu pomocy społecznej, albo przebywającej w danym podmiocie, bez jej zgody.

Art. 48 ust. 2 ustawy ma służyć zapewnieniu odpowiedniej ochrony praw osób z zaburzeniami psychicznymi oraz poszanowanie sfery ich wolności i godności osobistej. Ma on charakter gwarancyjny służący należytemu urzeczywistnieniu prawa do sądu poprzez zapewnienie osobie zainteresowanej rzetelnego postępowania - z uwagi na przedmiot prowadzonego postępowania i jego możliwe konsekwencje w postaci głębokiej ingerencji w prawa takiej osoby.

Osoba, której wniosek dotyczy, powinna w świetle powyższego przepisu obligatoryjnie korzystać z wsparcia profesjonalnego pełnomocnika bez względu na istnienie zindywidualizowanych potrzeb w tym zakresie. Niezapewnienie jej pełnomocnika z urzędu mimo wprowadzonego w tym zakresie obowiązku ustawowego (w brzmieniu art. 48 ust. 2 nadanym ustawą z dnia 24 listopada 2017 r. o zmianie ustawy o ochronie zdrowia psychicznego oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. poz. 2439), skutkuje nieważnością postępowania z uwagi na pozbawienie uczestnika możliwości ochrony swych praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.), bez konieczności badania, czy analizowane uchybienie miało wpływ na wynik sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z 28 lutego 2019 r., sygn. akt V CSK 481/18, OSNC 2019, z. 12, poz. 123).

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 i art. 386 § 2 w zw. z art. 398²¹ i w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

jw

